زمان تقریبی مطالعه کامل: ۳۵ تا ۴۰ دقیقه

چکیده

این مقاله به دلیل اهمیت کارکرد اوراق اختیار معامله در بازار بورس، بررسی فقهی آن را مد نظر قرار داده تا در صورت تصحیح معامله، بازار بورس اسلامی بتواند از مزایای آن بهره‌مند گردد. با بررسی انواع اختیار معامله، دیدگاه اندیشمندان اسلامی پیرامون آن مطلب و راه‌های تصحیح و موانع آن معلوم گردید. موانعی مانند قماری بودن، غرری بودن، نبود شرایط و ارکان عقد، غیر واقعی بودن، شبه ربا و غیره پاسخ داده شد و تصحیح آن از راه بیع عربون و بیمه بررسی شد. در نهایت با توجه به آراء فقهای امامیه مانند حضرت امام خمینی (ره)، صحت بیع اختیار معامله پذیرفته شد. البته تصحیح اختیار معامله شاخص و اختیار معامله قرارداد آتی با موانعی روبرو است.

واژه‌های کلیدی: اوراق اختیار معامله، قرارداد آتی، اختیار معامله شاخص، بیع عربون، بیمه، بیع حق، اوراق مشتقه

مقدمه

فعالیت اقتصادی معمولاً با ریسک و مخاطره مواجه است. هر چه انتظار سود و بازده بیشتری داشته باشیم، باید پذیرای ریسک بالاتر نیز باشیم. عدم اطمینان نسبت به آینده و وضعیت قیمت‌ها و نوسان آن‌ها باعث شده است که فعالان اقتصادی به دنبال یافتن راه‌های متعدد مدیریت ریسک و کاهش یا کنترل ریسک باشند.

با گسترش بازارها از بازار کالا به بازار اوراق بهادار و سهام، مدیریت ریسک اهمیت بیشتری پیدا کرد. پیمان آتی اولین شیوه‌های کنترل ریسک و عدم اطمینان بود. مشکلات و محدودیت‌های آن باعث ظهور بازار معاملات قرارداد آتی گشت، ولی نوع اخیر نتوانست تمامی ریسک و عدم اطمینان را از بین ببرد.

اختیار معامله از جمله شیوه‌های مدیریت ریسک و کنترل آن است و توانست مشکلات بسیاری را در بازارهای مالی مرتفع سازد. تمامی این اوراق را تحت عنوان اوراق مشتقه قرار می‌دهند. این ابزارها برای کنترل و کاهش ریسک استفاده می‌شوند، اما عدم اطمینان کاملاً از بین نرفته و زیان یک طرف با سود طرف دیگر همراه است.

مطالب حقوقی بیشتر در: https://irlawyers.ir/ --- الکترونیک، کامپیوتر، بورس و غیره در: https://229-415.ir/

تعاریف

1. پیمان آتی

معامله‌ای است که در آن خریدار و فروشنده نسبت به تحویل کالا با کمیّت و کیفیت معین در تاریخ و محل مشخصی به توافق برسند. قیمت در ابتدا معین می‌شود و قبل از تاریخ تحویل هیچ مبلغی رد و بدل نمی‌شود.

2. قرارداد آتی

در این نوع قرارداد، مشابه پیمان آتی، دارنده آن متعهد می‌شود دارایی موضوع قرارداد را (کالا، ارز، اوراق بهادار) در آینده خریداری کرده یا بفروشد. ویژگی اصلی آن استاندارد بودن آن است.

3. حق اختیار معامله

گرچه قرارداد آتی توانست بخشی از مشکلات را رفع کند و امکان انتقال آن در بازار بورس، مدیریت ریسک کارایی بیشتری پیدا کرد، اما همچنان ریسک پابرجا بود. در نتیجه، حق اختیار معامله شکل گرفت که سند یا قراردادی است که دارنده یا خریدار می‌تواند در قبال پرداخت قیمت اختیار معامله به فروشنده این حق را به دست آورد که دارایی پایه قرارداد را با قیمت توافقی در تاریخ معین و یا قبل از آن از صادر کننده این قرارداد بخرد یا به او بفروشد، بدون آنکه متعهد به این خرید یا فروش باشد.

دیدگاه‌های فقهی پیرامون اختیار معاملات

فقها و اندیشمندان جوامع اسلامی بر اساس دیدگاه‌های فقهی نظر خود را پیرامون عقد اختیار معامله اعلام کرده‌اند. برخی از این دیدگاه‌ها عبارتند از:

احمد محيي الدين حسن: حق اختیار معامله را به دلیل بطلان سررسید بیش از سه روز و سود اضافی خریداران نامشروع می‌داند.
وهبه الزحیلی: عقد اختیار را بیع نمی‌داند زیرا شرایط بیع را ندارد.
ابو سلیمان: حق اختیار معامله را در صورتی که تحت عنوان بیع عربون قرار گیرد صحیح می‌داند.
برخی فقها: تنها مانع محتمل در حق اختیار معامله را غرر می‌دانند و با توجه به استاندارد بودن قراردادها، غرر را منتفی و معامله را صحیح می‌دانند.

مطالب حقوقی بیشتر در: https://irlawyers.ir/ --- الکترونیک، کامپیوتر، بورس و غیره در: https://229-415.ir/

مجمع فقه اسلامی: اعلام کرده است که عقد اختیار معامله حرام است و مشمول هیچ یک از عقود شرعی معروف نیست.

تصحیح اختیار معامله

الف. بیع عربون

در بیع عربون، کالایی خریداری می‌شود و به صاحب آن مبلغی اندک به صورت پیش‌پرداخت خرید کالا پرداخت می‌شود. اگر معامله را مشتری انجام دهد، مبلغ پرداختی به عنوان قسمتی از قیمت کالا محاسبه شود و اگر معامله را انجام نداد، مبلغ به مشتری برگردانده نشود و به ملکیت فروشنده درآید.

ب. بیمه

بیمه عقدی است که به موجب آن بیمه‌گذار و بیمه‌گر توافق می‌کنند که در زمان‌های معین بیمه‌گذار مبلغی به عنوان قسط به بیمه‌گر بپردازد در ازای آنکه چنانچه به مال خاصی خسارتی وارد شد، بیمه‌گر خسارت را بپردازد.

ج. حق و معاوضه آن

حق امری اعتباری است که قابل نقل و انتقال است. فقهای شیعه و سنی در مورد امکان معاوضه حق نظرات متفاوتی دارند. برخی از فقها معتقدند که حق قابل فروش است و می‌توان آن را معاوضه کرد.

نتیجه‌گیری

از مجموع مباحث ارائه شده مشخص شد که اوراق اختیار معامله قابلیت استفاده در بازارهای بورس اسلامی را دارد. موانع متعددی که در کلام برخی از اندیشمندان آمده را می‌توان بر اساس مبانی فقهی امامیه پاسخ داد و بر اساس صحت بیع حق، معامله مذکور مشمول شرایط و ویژگی‌های بیع می‌شود.

در هر صورت، بازار بورس اسلامی جایگاه قابل توجهی به اختیار معامله می‌دهد و از مزایای آن برای گسترش فعالیت‌های اقتصادی بهره می‌گیرد.

مطالب حقوقی بیشتر در: https://irlawyers.ir/ --- الکترونیک، کامپیوتر، بورس و غیره در: https://229-415.ir/

نکات حقوقی مهم

** contractual rights قابل معاوضه است.**

حق خرید و فروش قابل انتقال است.

در معاملات اوراق اختیار معامله، شفافیت و استاندارد بودن قراردادها اهمیت زیادی دارد.

در بازار بورس اسلامی، معامله اختیار معامله شاخص و قرارداد آتی ممکن است با موانع شرعی مواجه شود.

سوالات متداول

سوال 1: آیا معامله اوراق اختیار معامله در فقه اسلامی جایز است؟

بله، با توجه به آراء فقهای امامیه مانند حضرت امام خمینی (ره)، معامله اوراق اختیار معامله جایز است.

سوال 2: آیا اوراق اختیار معامله شاخص جایز است؟

خیر، معامله اوراق اختیار معامله شاخص از نظر شرعی با موانعی مواجه است.

سوال 3: آیا معامله اوراق اختیار معامله قرارداد آتی جایز است؟

این معامله در صورتی که دارایی پایه با اشکال شرعی مواجه باشد، باطل است.

اگر شما نیز در خصوص معامله اوراق اختیار معامله و یا هرگونه مسئله حقوقی مرتبط با این حوزه سوالی دارید، می‌توانید با وکلای مجرب ما تماس بگیرید. ما در اینجا هستیم تا با ارائه مشاوره حقوقی تخصصی، شما را در حل و فصل پرونده‌های حقوقی یاری کنیم.

دریافت مشاوره : مشاوره حقوقی